Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

30. PİYADE ALAYI'NIN ÇANAKKALE HAREKÂTI VE ŞAHİNDERE SARGIYERİ'NDE MEDFUN MÜLAZIM-I SANİ MUSTAFA EFENDİ'NİN ŞEHADETİ

Burhan SAYILIR

Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, burhansayilir@anadolu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1991-123X

Sayılır, Burhan, "30. Piyade Alayı'nın Çanakkale Harekâtı ve Şahindere Sargıyeri'nde Medfun Mülazım-ı Sani Mustafa Efendi'nin Şehadeti". ulakbilge, 55 (2020 Aralık): s. 1697–1706. doi: 10.7816/ulakbilge-09-55-17

ÖZ

30. Piyade Alayı üç piyade taburundan oluşmaktaydı ve Sina Cephesi'nde Süveyş Kanalı harekâtından dönüşte 10. Tümen ile birlikte Edirne ve dolaylarında ordugâh eğitimi ile meşguldü. Alay'ın kuvveti, 53 subay, 3.319 er, 3.128 tüfek ve 403 hayvandan ibaretti. 10. Tümen komutanı Alman Albay Bruno von Trommer, Kurmay Başkanı Yüzbaşı Filibeli Rüştü, 28. Piyade Alay Komutanı Binbaşı Hunger/Hunker, 29. Piyade Alay Komutanı Binbaşı Abdulkadir,30. Piyade Alay Komutanı Binbaşı Ahmet Rıza, Topçu Alay Komutanı Yarbay Ahmet Necati idi. Alay Çanakkale cephesine gitme emri alınca 1 Temmuz 1915'te Çanakkale'ye hareket etti. 20 Temmuz 1915'te 30. Alay Soğanlıdere'ye geldi ve istirahat geçti. Ardından Zığındere bölgesinde 33. Piyade Alayı ile değiştirildi. Zığındere'de İtilaf kuvvetlerinin oldukça güçlü şekilde tahkim ettikleri bölgede insanüstü gayretle çarpıştı. Eylül ayındaki çarpışmaları ciddi bir lağım muharebesi ve bomba atışlarının yaşandığı dönem olmuştur. 30. Alay'ın bombacı subaylarından Teğmeni Mustafa Efendi, çarpışmalar sırasında düşman siperlerine yeni bir bomba atmak isterken, bombanın elinde patlaması sonucu 18 Eylül 1915'te yaraladı. Ardından yaralı olarak getirildiği Şahindere Seyyar Hastanesi'nde şehit olmuştur. Bu çalışmada bu olay incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mülazım-ı Sani Mustafa Efendi, 30. Piyade Alayı, Çanakkale Savaşı, Zığındere, Şahindere Sargıyeri Şehitliği

Makale Bilgisi
Geliş: 17 Kasım 2020 *Düzeltme: 28 Aralık 2020* *Kabul: 30 Aralık 2020*

© 2020 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Bu çalışmada sonuçları itibariyle dünyada oldukça derin ve etkili izler bırakmış Çanakkale Muharebeleri'ndeki binlerce Türk kahramandan birisi olan 30. Piyade Alayı 3. Tabur 10. Bölük'ten Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi'nin hayatına, şehadetine ve ailesine dair bilgiler ve 30. Piyade Alayı'nın 3.5 aylık Çanakkale Cephesi öyküsü ele alınmıştır. 30. Piyade Alayı 3 piyade taburundan müteşekkildi. Çanakkale Muharebeleri devam ederken, 30 Piyade Alayı Sina Cephesi'nde Süveyş Kanalı harekâtlarına katılmış (Ocak-Şubat 1915 harekâtları) ve buradan dönüşte (28 Nisan 1915) 10. Tümenle birlikte Edirne civarında konuşlandıkları ordugâhta eğitim faaliyetleri yapmaktaydı. Alay'ın bağlı olduğu 10. Piyade Tümen'inin komutanı önce Alman Miralay/Albay von Trommer Bey, 1915 yılı temmuz ayı sonunda da Kaymakam/Yarbay Çolak Selahattin [KÖSEOĞLU] Bey, Kurmay Başkanı Filibeli Yüzbaşı Rüştü Efendi [Korgeneral Rüştü AKIN] idi. Tümen bağlısı 28. Piyade Alayı'nın komutanı önce Alman Binbaşı Hunger Bey daha sonra Kaymakam/Yarbay Osman Nuri [KİRİŞÇİ] Bey, 29. Piyade Alayı komutanı Binbaşı Abdulkadir Bey, daha sonra Kaymakam/Yarbay Mustaf Saffet Bey, 30. Alay Komutanı Binbaşı Ahmet Rıza Bey, topçu alay komutanı Yarbay/Kaymakam Ahmet Necati Bey'dir (Alay Tarihçesi, ty; Görgülü, 2014)

10. Piyade Tümeni, 10 Temmuz 1915'te aldığı emir doğrultusunda 28., 29., 30. Alaylar, 10. Topçu Alayı ve diğer bağlılarıyla birlikte ordugâhtan itibaren, Uzunköprü-Karapınar-Keşan-Bolayır-Gelibolu-Pazarlı-Maydos-Seddülbahir güzergâhını izleyerek on günlük bir yaya yürüyüş yolculuğunun ardından 20 Temmuz 1915'te Çanakkale Cephesi'ne gelmiştir (Alay Tarihçesi, ty).

Güney Grubu Komutanlığı bölgesinde Soğanlıdere mıntıkasında ordugâhını oluşturan 10. Tümene bağlı birlikler

Resim 1: 10. Piyade Tümeni'nin Sina'dan Kırklareli-Edirne'ye ardından Çanakkale Cephesi'ne yürüyüş güzargahı

burada istirahat durumuna geçtiler. Kısa süre sontra 30. Piyade Alayı aldığı emir gereğince Zığındere bölgesindeki mevzilerde bulunan 33. Piyade Alayı ile değiştirildi. Mevzilerin devir teslim işlemleri devam ederken bölgedeki topçu ateşi şiddetli bir şekilde devam ediyordu. Alay'ın iki taburu Zığındere cephe hattının sol ve sağ yanına girmiş, üçüncü taburu ise ihtiyatta bırakılmıştır. İki taburun ikişer bölükleri ön hatlarda birer bölükleri tabur ihtiyatında idi. Ön hatlardaki iki tabur 6 Ağustos 1915 tarihinde İtilaf kuvvetlerinin Suvla çıkarmasını örtme amacıyla bütün yarımadada yapılan geniş kapsamlı örtme harekâtlarına kadar geçen zaman zarfında Zığındere-Kanlıdere hattında İngiliz birlikleri ile yoğun çarpışma içinde olmuşlardır (Alay Tarihçesi, ty).

29 Temmuz 1915'te İtilaf donanmasının ve kara topçularının 30. Piyade Alayı'nın 2. Taburu'nun tuttuğu

mevzilere yönelik top ateşleri sonucunda ciddi kayıplar meydana geldi. Bu bombardımanda Üsteğmen Mustafa Efendi[1] ile iki er şehit olmuş, 9 er de yaralanmıştır. 1 Ağustos'ta yapılan karşı top ateşi ile İtilaf kuvvetlerine ait mevzilerin bir kısmı tahrip edilmiştir. Karşılıklı top ateşi ile birbirine zarar vermeye çalışan taraflar Ağustos ayı başından itibaren lağım kazmaya başlamış ve Seddülbahir cephesinde lağım muharebeleri ile sonuç alınmaya çalışılmıştır (Alay Tarihçesi, ty).

6 Ağustos 1915'te İtilaf kuvvetlerinin Suvla/Anafartalar bölgesine asker çıkarmasını tüm yarımadada örtmek amacıyla, İtilaf kuvvetleri Kuzey Grubu Komutanlığı sınırları içinde Kanlısırt'ta, Güney Grubu Komutanlığı sınırları içinde Seddülbahir'de aynı zamanda taarruz planlanmıştır. Gece yarısından itibaren 30. Piyade Alayı'nın tuttuğu mevzilerde de İtilaf topçularının yoğun top ateşi görülmüştür. Top ateşi 14:30 ile 16:30 arasında çok şiddetlenmiş toz ve dumandan göz gözü görmeyecek bir manzara ortaya çıkmıştır. Türk mevzileri topçu ateşi ile yoğun bir şekilde ateş altında alındıktan sonra 16:30'da topçu ateşi yerini makineli tüfek ateşine bırakmıştır. Yoğun makineli tüfek ateşinin ardından İtilaf askerleri süngü hücumuna kalkarak 30. Piyade Alayının tuttuğu mevzilerden birine girmiştir. Bu mevzideki 56 kişilik bir takım tamamen şehit edilmiştir. Yine alayın tuttuğu diğer mevziler de ise İtilaf askerlerinin mevzilere yaklaşmasına izin verilmemiştir. Bu girişimler bu şekilde akşam 20:30'a kadar devam etmiştir. Gece yapılan Türk karşı süngü hücumları ve 7 Ağustos sabahı şafakla birlikte yapılan taarruz ile Türk siperlerine girmiş olan İtilaf askerleri bu siperlerden tamamen çıkarılmıştır. 30. Piyade alayı 6-7 Ağustos günlerinde 1'i şehit[2], 3'ü yaralı 4 subay, 195'i şehit, 319'u yaralı 514 er olmak üzere toplam 518 zayiat vermiştir (Alay Tarihçesi, ty).

Ağustos ayı ortalarından itibaren eylül ayı ve 30. Piyade Alayı'nın değiştirilmesine kadar geçen süre zarfında Zığındere-Kanlıdere hattında tuttuğu mevzilerdeki mutat durum devam etmiştir. Karşılıklı piyade ateşi, makineli tüfek ateşi ve topçu ateşi. Bunların lağım muharebesi ve bomba atma faaliyetleri. Lağım muharebeleri ve bomba atma faaliyetlerinde de Türk askerlerinin kahramanlığına şahit olunmuştur. Bunlardan birisi, eylül ayı başlarında Muharrem Çavuş'un[3], iki numaralı lağımın kazılmasına nezaret ettiği bir sırada, İtilaf askerlerinin kazdığı lağımla aynı yere çıkması ve iki tarafın lağımda karşılaşması üzerine, İtilaf askerlerinin tabanca ile Muharrem Çavuşu yaralaması ve bunun üzerinde Muharrem Çavuş'un belindeki bombayı patlatarak İtilaf askerlerinin üzerine atması olayıdır. Muharrem Çavuş bu kahramanlığından dolayı Harp madalyası ile taltif edilmiştir. Ancak yarası ağır olan Muharrem Çavuş olaydan bir gün sonra nakledildiği sargı yerinde şehit olmuştur (Alay Tarihçesi, ty).

30. Piyade Alayı 22 Ekim 1915'te Zığındere tuttuğu mevzileri 71. Piyade Alayı'na teslim ederek Zığındere mıntıkasından ayrılmıştır. Ardından 56. Piyade Alayı birlikleri tarafından tutulan Kanlıdere mevzilerini devralmış ve burada 6 Kasım 1915 tarihine kadar kalmıştır. 7 Kasım 1915'te Kanlıdere'deki görev yerini tekrar 56. Piyade Alayı'na devir ve teslim ettikten sonra aldığı tümen emri gereğince Havuzlarderesi'ne gelmiş ve burada 3,5 aylık bir mücadele süresince yararlılıkları görülen subayların harp madalyaları bizzat 10. Tümen Komutanı Selahattin Bey tarafından subayların göğüslerine takılmıştır (Alay Tarihçesi, ty).

10. Tümen Havuzlarderesi bölgesindeki üç günlük ikametin ardından 10 Kasım 1915'te buradan hareket etmiş aynı günün akşamı Eceabat'ın Yalova Köyü'ne, 14 Kasım 1915'te de Saroz bölgesine ulaşmış ve burada ordugâhını kurmuştur. 16 Kasım 1915'te bölgeye gelen Fevzi [ÇAKMAK] Paşa, tümeni teftiş etmiş ve tümene İtilaf kuvvetlerinin Saroz'a yönelik herhangi bir faaliyetine karşılık Saroz bölgesinin bir bölümünün gözetlenmesi ve keşfi görevi verilmiştir (Alay Tarihçesi, ty).

Kış aylarının gelmesi ve havaların aniden soğuması ile ordugâhtaki askerler arasında donma olaylarının yaşanması üzerine askerler bölgedeki ikametgâhlara yerleştirilmişlerdir. 30. Piyade Alayı da Araplı'daki konaklara yerleşmiştir. Kısa süre sonra 8 Aralık 1915'te tümen Keşan'a nakledildi. 1 Ocak 1916'da da 5. Kolordu'dan gönderilen bir emirle tümenin kara yolu ile İstanbul'a hareket etmesi istenmiştir. Tümen İstanbul'a vardığında yeni bir emirle 3. Ordu emrine girmek ve doğu cephesinde görev yapmak üzere Ulukışla'ya hareket etmesi istenmiştir (Alay Tarihçesi, ty).

30. Piyade Alayı 3,5 ay kaldığı Çanakkale Cephesi'ne geldiğindeki mevcudu 53 subay, 3.617 er, 3128 tüfek idi.

---

[1] 30. Piyade Alayı'nın tarihçesinde ve ceridesinde Mustafa Efendi'nin rütbesi mülazım-ı sani/teğmen geçmesine rağmen, gerçekte rütbesi mülazım-ı evvel/üsteğmen idi. Mülazım-ı Evvel/Üsteğmen Mustafa Efendi 30. Piyade Alayı 2. Tabur 6. Bölük'tendi. Babasının adı Ahmet, memleketi Bulgaristan sınırları içindeki Filibe'ye bağlı Çırpan köyü idi (Sayılır, 2014).

[2] 30. Piyade Alayı 3. Tabur 9. Bölük'ten Mülazım-ı Sani/Teğmen Mehmet Ali Efendi'dir (Sayılır, 2014).

[3] 30. Piyade Alayı 3. Tabur 10. Bölük'ten Muharrem Çavuş, 1884 doğumludur. Baba adı Hasan, memleketi ise İzmir'in Bornova ilçesinin Pınarbaşı Köyü'dür (MSB, 1998)

Alay 3,5 aylık süre zarfında 4'ü şehit, 12'si yaralı olmak üzere 16 subay, 314'ü şehit, 1153'ü yaralı, 131'i kayıp 1598'i er olmak üzere toplam 1614 kişi zayiat vermiştir (Alay Tarihçesi, ty).

Mülazım-ı Evvel/Teğmen Mustafa Efendi'nin Künyesi

Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi (Sic.No. 331-303), 1896 yılında Ali Şadi Bey'in oğlu olarak Girit'te doğmuştur. 20 Ekim 1913 yılında Harbiye/Harp Okulu'na girdi. Birinci Dünya Savaşı çıktığı için ordunun subay ihtiyacını karşılamak üzere Harp Okulu'nun ikinci sınıfındakiler Zabit Vekili olarak orduya alındıkları için, Mustafa Efendi de 8 Ocak 1915'te zabit vekili olarak 30. Alay 3. Tabur 10. Bölüğe tayin edildi. Şehadetinden kısa bir süre önce 29 Ağustos 1915 tarihli İrade-i Seniyye ile 2 Ağustos 1915 tarihinden geçerli olmak üzere mülazım-ı evvel/teğmenliğe terfi ettirildi. (SŞD, No: 4608)

Güney Cephesi'ndeki çarpışmaların ardından Sina'dan İstanbul'a gelen ve Kırklareli ile Edirne arasında ordugâh kuran 10. Tümen, Çanakkale Cephesi'ne gönderilmiştir. Mustafa Efendi de 30. Alay 3. Taburu 10. Bölük emrinde Çanakkale'ye gelmiştir. İlk anda taburu alay ihtiyatı olduğu için Mustafa Efendi de Soğanlıdere bölgesinde ihtiyatta kalmıştır. Kısa süre sonar ise Seddülbahir'de Zığındere-Kanlıdere hattındaki yoğun çarpışmalara katılmıştır.

Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi, 2 Ağustos'ta geldiği Çanakkale Cephesi'nde 3 Eylül 1915'te Seddülbahir bölgesinde düşman bombardımanı ve saldırıları sırasında elinde infilâk eden bir bomba ile yaralanmış ve Şahindere Sargıyeri'ne getirilmiştir. Beşinci Ordu Komutanlığının 1 Ekim 1915 tarihli yazısında Teğmen Mustafa Efendi'nin 18 Eylül 1915'te Şahindere Sargıyeri'nde şehit olduğu belirtilmiştir. Mezarı Şahindere Sargıyeri şehitliğindeki tekil ve kimliği tespit edilmiş tek mezardır (SŞD, No: 4608).

Mülazım-ı Sani/TeğmenMustafa Efendi mesleğinin daha başlarında ve genç yaşta şehit olmuştur (2 Ağustos 1913-18 Eylül 1915). Mustafa Efendi Türk Ordusu'nda 2 yıl 10 ay 28 gün hizmette bulunmuştur. Bu hizmet süresinin bir yılı Birinci Dünya Harbi kıdem zammıdır. Mustafa Efendi'nin askeri kayıtlarda aile ikametgâhı olarak görülen adres, Beşiktaş'ta Nüzhetiye Caddesi'nde Merhum İbrahim Paşa Sokağı'nda Mütekaid Mirliva/Tuğgeneral Mustafa Paşa'nın hanesi şeklinde not edilmiştir (SŞD, No: 4608).

Mülazım-ı Evvel/Teğmen Mustafa Efendi'nin Şehadeti

Ağustos ayı başlarından itibaren Gelibolu Yarımadası'nda hem hem Anafartalar Grubu Komutanlığı (Anafartalar), hem Kuzey Grubu Komutanlığı (Arıburnu), hem de Güney Grubu Komutanlığı (Seddülbahir) bölgelerinde piyade ateşi, süngü hücumu ve top ateşi dışında iki yeni savaş yöntemi daha kullanılmaya başlanmıştır: Lağım muharebeleri ve bomba muharebeleri.

Mülazım-ı Evvel/Teğmen Mustafa Efendi alayı tutmuş olduğu Zığındere-Kanlıdere hattında İngilizlerle yapılan çarpışmalar sırasında bombacı erleriyle birlikte bombacı subay olarak görev yapmıştır. İki taraf siperlerinin yakın olması, bu yakınlıktan dolayı topçu ateşinin yapılamaması, süngü hücumlarının çok fazla kayıplara neden olması, piyade ateşinin de istenilen sonuca hizmet etmemesi ve genel olarak da cephede askerler arasında savaş yorgunluğunun belirmesi gibi nedenler komuta kadrosundakileri lağım ve bomba muharebelerini de yapmaya sevketmiştir. Bu amaçla lağımcı ve bombacı subay ve erlerden oluşan lağımcılar ve bombacılar oluşturulmuştur. Lağım muharebelerinin en önemli örnekleri daha çok Arıburnu bölgesinde görülmüştür. Bomba muharebeleri ise Zığındere, Kanlıdere ve Kerevizdere bölgelerinde sıklıkla başvurulan bir muharebe yöntemiydi. Aynı şekilde cephenin diğer bölgelerinde de bu muharebe tatbik edilmiştir.

3 Eylül 1915 tarihinde İngiliz siperlerinden Türk siperlerine yönelik yoğun bomba atışına karşılık vermek üzere bombacı subayı Mülazım-ı Evvel/Teğmen Mustafa Efendi ve emrindeki bomba erleri ile birlikte İngiliz mevzilerine bomba atma faaliyeti yapılmıştır. Bombacı subay ve erler düşman siperlerine yaklaşılabilen mesafe kadar yaklaşıp el ile düşman siperlerine bomba atmışlardır. Karşılıklı olarak yapılan yoğun bomba muharebesi sırasında yeni bir bombayı atmaya hazırlanan Mülazım-ı Evvel/Teğmen Mustafa Efendi bombanın elinde patlaması sonucunda ağır bir şekilde yaralanmıştır. Yaralı halde götürüldüğü Şahinderesi'nde yer alan sargıyerinde (10. Tümen sıhhiye bölüğü de buradadır) 18 Eylül 1915 tarihinde 19 yaşındayken şehit olmuştur (SŞD, No: 4608).

Genç, cesur ve kahraman subay Mülazım-ı Evvel/Teğmen Mustafa Efendi'nin şehit olduğu haberi 30. Piyade Alayı subayları ve erleri arasında derin üzüntüye neden olmuştur. Mustafa Efendi'nin adının yaşatılması amacıyla şehit olduğu tepe "Mustafa Efendi Tepesi" adı verilmiştir (Alay Tarihçesi, ty.). Mezarı da Şahindere Sardıyeri Şehitliği'nde çevrik içine alınmış ve Osmanlı Türkçesi ile *"Tarih-i Şehadeti, 5 Eylül 331 [1331], Vatanın Şanlı ve Genç Şehidi, Vazifesinin Şerefli ve Aziz Kurbanı, 30. Alay [3. Tabur] 10. Bölük Mülazım-ı Sanisi Ali Şadi Efendi Mahdumu Mustafa Efendi, Girit, Ruhuna Fatiha"* ifadeleri yer almaktadır.

Resim 2: Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi'nin Şahindere Sargıyeri Şehitliği'ndeki mezarı

Enver Paşa Mülazım-ı Sani Mustafa Efendi'nin şehadeti ile ilgili olarak babası Ali Şadi Bey bir mektup göndermiştir. Aşağıdaki bu mektubun Edremit Askerlik Şubesi tarafından orijinaline uygun olarak çıkarılmış bir kopyası verilmiştir (SŞD, 4608).

Osmanlı Ordu-yu Hümâyûnu

30. Alay 2. Tabur 10. Bölük Muallim Ali Şadi oğlu Mülazım-ı Sani Mustafa Efendi 5 Eylül 331 (18 Eylül 1915) tarihinde mecruhen seyyar hastanede bir Osmanlı askerine yakışan kahramanlık ve fedakârlıkla şehit oldu. Din-i celil-i İslamın ve mukaddes vatanın müdafaası uğrunda hayatını feda edenlerin arkalarında bıraktıklarına düşen vazife yeis ve fütur değil, fahr u sürurdur. Bütün arkadaşları gibi merhumun da kıymetli hatırası yalnız sizin değil, daha büyük ailesi olan ordunun kalbinde ebediyen saklı kalacağına ve intikamının alınacağına emin ve bununla müteselli olunuz. Muhterem şehidin bütün yakınları ve sevenleri için Allah'tan ecir ve sabır tazarru ederek beyan-ı hörmet eylerim.

Başkumandan Vekili
Enver

Aslına Mutabıktır
Edremit Ahz-ı Asker Şube Reisi Binbaşı Ali (?)

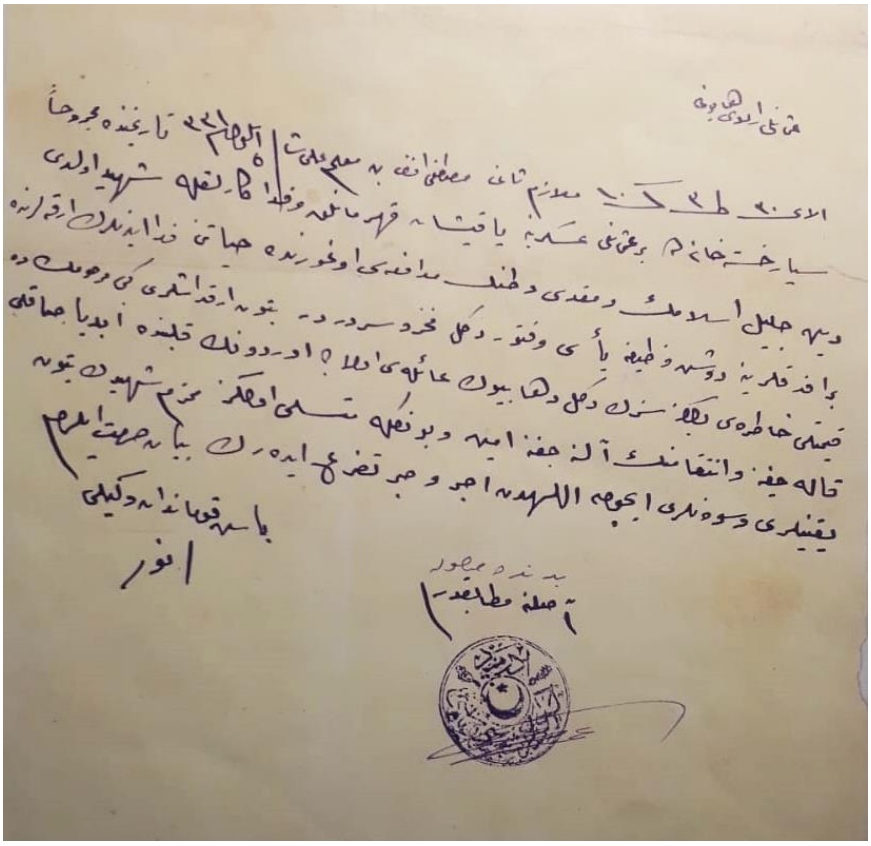

Resim 3: Enver Paşa tarafından Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi'nin babası Ali Şadi Bey'e gönerilen mektubun sureti

Mülazım-ı Sani Mustafa Efendi'nin Ailesi Hakkında Kısa Bilgiler

Subayların şehit olduktan sonara ailelerine maaş bağlanması işlemleri ile ilgili olarak ikamet adresinin bağlı olduğu yerdeki idarelerle yazışmalar yapılmaktadır. 26 Eylül 1915 tarihinde Harbiye Nezareti Muamelât-ı Zâ3tiye Müdiriyeti'nden Beşiktaş Ahz-ı Asker Şubesi Riyâseti'ne (askerlik şubesi başkanlığına) bir yazı yazılmıştır. Yazıda, Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi'nin ailesinin Beşiktaş'ta Nüzhetiye Caddesi'nde Merhum İbrahim Paşa Sokağı'nda Mütekaid Mirliva/Tuğgeneral Mustafa Paşa'nın hanesinde ikamet ettikleri mahallinden bildirildiği ancak daha sonar bu adresle irtibatın kesildiği bildirilmiştir. Beşiktaş Askerlik Şubesi Başkanlığı'ndan Müstafa Efendi'nin Çanakkale Cephesi'nden önceki askeri birliğinin araştırılması ve bildirilmesi istenmiştir. Ancak aradan bir sene gibi bir zaman geçmiştir. Bunun üzerine 26 Eylül 1916 tarihinde Muâmelât-ı Zatiye Müdüriyeti'nden Beşiktaş Ahz-ı Asker Şubesi Riyaseti'e bir yazı daha göndermitir. Söz konusu yazının sadeleştirilmiş hali aşağıdadır (SŞD, 4608).

"Beşiktaş Ahz-ı Asker Şubesi Riyaseti'ne,

Dördüncü Kolordu 30. Alay [2. Tabur] 10. Bölük'te görevli iken Eylül 1915'te mecruhen şehit olan Ali Şadi oğlu Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi'nin (331-303) Nüzhetiye Caddesi'nde Merhum İbrahim Paşa Sokağı'nda Mütekaid Mirliva/Tuğgeneral Mustafa Paşa'nın hanesinde ikamet eden ailesinin hak ettiği maaş gecikmesi olup olmadığı 30 Eylül 1915 tarihli ve 5/3475 numaralı yazı sorulmuş olduğu halde bir seneden beri cevap gelmediği anlaşılmış olup, söz konusu yazının cevabının gecikmesinin nedenini ve maaşı alma hakkı olan aileler ile ilgili gerekli incelemelerin yapılarak yazının ivedilikle gönderilmesi…" (SŞD, 4608).

Ancak bu yazışmalardan da bir sonuç alınamaz. Çünkü Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi'nin ailesi bu esnada Girit'tedir. 1923 yılında muhacir olarak yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti sınırları içine gelecekler ve Edremit'e yerleşeceklerdir.

1854 doğumlu [r. 1270] yani 69 yaşındaki Ali Şadi Bey ve ailesi 26 Aralık 1923'te Girit'ten göç ederek Türkiye'ye gelmişler ve Edremit'te Gazi Celal Mahallesi'ne yerleşmişlerdir. Şehit oğlunun mezarını bulmuş, mezarın yapılmasına da ön ayak olmuştur. Oğlunun şehadetinin üzerinden yaklaşık sekiz sene geçmiştir ve bu süre zarfında Ali Şadi Bey oğlu üzerinden herhangi bir maaş başvursunda bulunmamıştır. Girit'te iken ekonomik durumu iyi idi. Ancak Türkiye'ye muhacir olarak geldikten bir süre sonra geçim darlığına düşmüş ve şehit ailelerine bağlanan hak edilmiş olan maaşın ailesine bağlanmasını için bir dilekçe yazmıştır.

Resim 4: Ali Şadi Bey'in Balıkesir Ahz-ı Asker Şubesi Riyaseti'ne verdiği dilekçe sureti

Muallim Ali Şadi Bey'in dilekçesinde sadeleştirilmiş olarak şu ifadeler yer almıştır:

"Huzur-i Ali-i Kumandaniye,

10. Tümen, 30. Alay 3. Tabur 10. Bölük

Muallim Ali Şadi Oğlu Mülazım-ı Sani Mustafa Efendi

Maruzatımdır,

Bendeniz 13 Aralık 1923 tarihinde Edremit'e gelen Girit muhacirlerindenim. Bir kopyası ekte olan belgeden ve ilgili kurumlardan yapılacak araştırmalardan da anlaşılacağı üzere künyesi yukarıda yazılı olan oğlum Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi 18 Eylül 1915 tarihinde düşman siperlerine bomba atarken bombanın elinde patlaması sonucu yaralanmış, götürüldüğü seyyar hastanede şehit olmuştur. Şimdiye kadar Girit'te bulunduğum için ve durumun ve zamanın imkan vermemesi nedeniyle maaş için müracaat edilmemiştir. Ancak yaşımın geçgin olması ve muhacirlik dolayısıyla yardıma muhtaç bir halde bulunduğum, gereken maaşın ödensinin sağlanmasını talep etmekteyim…"

Muallim Ali Şadi

17 Şubat 1924

Edremit, Gazi Celal Mahallesi" (SŞD, 4608).

Muallim Şadi Bey'in bu mektubu üzerine Edremit askerlik şubesi başkanlığı Müdafaa-i Milliye Vekâleti Muâmelât-ı Zatiye Mütekaidin Müdüriyeti'ne bir yazı yazmıştır. 5 Kasım 1924 tarihli yazıda, *"14 Eylül 1924 tarih 9750 numaralı cevap olarak ilgili yazının hazırlandığı ve 30. Alay, 3. Tabur 10. Bölük Mülazım-ı Sanisi/Teğmeni olup 18 Eylül 1915'te şehiden vefat eden Mustafa Efendi'nin Edremit'in Gazi Celal Mahallesi'nde ikamet eden babası Muallim Ali Şadi Efendi'nin hakettiği maaşı olduğuna dair evrakın incelenmesi ile kendisinin ve ailesinin mal ve görev olarak iaşeye muktedir olmayıp yardıma muhtaç olduklarına dair idare meclisince alınan karar ektedir"* ifadeleri kullanılmıştır. (SŞD, 4608).

Müdafa-i Milliye Vekaleti'nden Balıkesir Ahz-ı Asker Şubesi Riyaseti'ne 19 Kasım 1924 tarihli aşağıdaki yazıyı göndermiştir.

"Balıkesir Ahz-ı Asker Kalemi Riyaset-i Aliyesine,

26 Ekim 1924 tarih ve 2676 numaralı yazıya cevaptır:

Müdafaa-i Milliye Vekalet-i Celilesinin 15 Ekim 1924 tarih ve 20418 numaralı emir gereğince ekteki evrakta mevcut iki dilekçe ayrılarak bunlardan Harb-I Umumi'de 10. Tümen 30. Alay 3. Tabur 10. Bölük Mülazım-ı Sanisi iken şehit olan Mustafa Efendi'nin babası Muallim Ali Şadi Efendi'nin evrakının incelenmesi tamamlanmış neticenin gönderildiği, 19 Kasım 1924 tarih ve 1/393 numaralı yazıda belirtildiği şekilde Müdafaa-ı Milliye Mütekaidin Şubesi Müdürlüğüne takdim kılındığı…" (SŞD, 4608).

Bu yazıdan başka Müdafaa-ı Milliye Vekaleti Mütekaidin Şubesi Müdürlüğü ile Balıkesir Ahz-ı Asker Şubesi Riyaseti arasında 8 Aralık 1924 tarihli ve 14 Şubat 1925 tarihli iki yazışma daha yapılmıştır. Bu yazışmaların ardından Ali Şadi Bey'in 18 Şubat 1924 tarihli başvuru dilekçesinin üzerinden yaklaşık bir yıl geçtikten sonra maaş bağlanma işlemi gerçekleştirilmiştir. Ali Şadi Bey'e 4 Mart 1925 tarihinde bağlanan maaş Ali Şadi Bey ve ailesinin Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarına dahil oldukları tarihten itibaren geçerli olmak üzere bağlanmıştır. Bu tarih de 11 Aralık 1923 idi. Bu durumda Ali Şadi Bey'e geriye dönük olarak maaş ödemesi de yapılmıştır (SŞD, 4608).

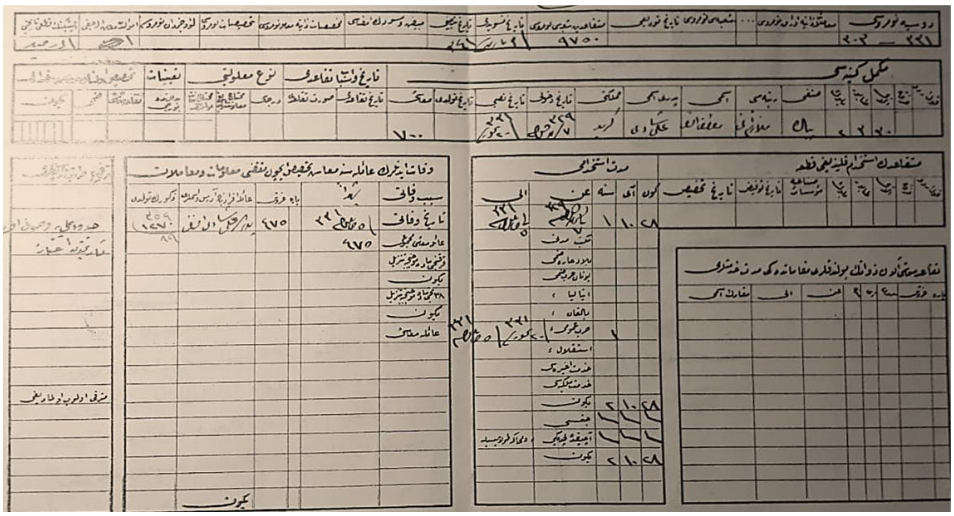

Resim 5: Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi'nin özlük bilgileri ve Ali Şadi Bey'e maaş bağlandığına dair belge

Sonuç olarak, Osmanlı Devleti geniş sınırlara sahip iken zamanla sınırları daralmış ve Birinci Dünya Savaşı’nda cephelerde savaşan Türk subaylarının bir çoğunun memleketi artık Osmanlı Devleti sınırları içinde değildi. Bu subayların bir kısmının ailesi İstanbul’a ve Anadolu’nun değişik yerlerine göç etmişlerdir, ancak bir kısmının ailesi de artık Osmanlı Devleti sınırları içinde olmayan baba topraklarında yaşamayı seçmişlerdir. Ancak zamanla bunlar da artan baskılardan ve güvenlik kaygılarından dolayı baba topraklarını bırakıp gelmişlerdir. Bu çalışmanın konusu da bu şekilde bir öyküyü barındırmaktadır. Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendi Harp Okulu’na girdiğinde memleketi Osmanlı Devleti sınırları dışına çıkmıştı. Babası Ali Şadi Bey bir süre daha Girit’te baba topraklarındaki yaşam mücadelesini sürdürmüş ancak bir noktadan sonra o da herşeyini bırakarak Anadolu’nun batısındaki Edremit’e yerleşerek hayata yeniden başlamaya çalışmıştır. Bu durum Birinci Dünya Savaşı ve daha sonra İstiklal Harbi komuta kademesini oluşturan başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere subayların büyük çoğunluğunun ortak kaderi olmuştur.

Kaynakça

30. Piyade Alayı Tarihçesi

Görgülü, İ. (2014). *On Yıllık Harbin Kadrosu*, Ankara: TTK

MSB Arşivi (*Mülazım-ı Sani/Teğmen Mustafa Efendinin Subay Şahsi Dosyası, No: 4608*)

Sayılır, B. (2007). *Tarihe Sığmayanlar, Çanakkale Savaşı’nın Şehit Subayları*, Ankara: Phoenix Yayınevi

Sayılır, B. (2014). *Türk Kurmay Subayların Kaleminden Çanakkale Muharebeleri*, Eskişehir: TDKBA

Şehitlerimiz, (1998). 5. C., Ankara: MSB

Not: Bu makale, 2020 International CEO Communication, Economy, Organization & Social Sciences Congress (18-20 Aralık 2020) adlı kongrede sunulan sözlü bildirinin genişletilmesiyle yazılmıştır.

Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

THE ÇANAKKALE CAMPAIGN OF THE 30TH INFANTRY REGIMENT AND THE MARTYRDOM OF LT. MUSTAFA EFENDİ BURIED AT ŞAHİNDERE

Burhan SAYILIR

ABSTRACT

The 30th Infantry Regiment consisted of three infantry battalions and was busy with military camp training in Edirne and its vicinity on the return from the Suez Canal operation with the 10th Division on the Sinai Front. The force of the regiment consisted of 53 officers, 3,319 soldiers, 3,128 rifles and 403 animals. The 10th Division commander was German Colonel Bruno von Trommer, Chief of Staff was Captain Rüştü, 28th Infantry Regiment Commander was Major Hunger/Hunker, 29th Infantry Regiment Commander was Major Abdulkadir, 30th Infantry Regiment Commander was Major Ahmet Rıza, Artillery Regiment Commander was Lieutenant Colonel Ahmet Necati. When the regiment was ordered to go to Çanakkale front, it moved to Çanakkale on July 1, 1915. On July 20, 1915, the 30th Regiment came to Soğanlıdere and rested. It was later located in Zığındere instead of the 33rd Infantry Regiment. It clashed with ceaseless effort in Zığındere, where the Allied forces strengthened acutely. The collisions in September were a period of serious mine battles and bomb shots. Lieutenant Mustafa Efendi, one of the bomber officers of the 30th Regiment, was injured on September 18, 1915, as a result of the explosion of the bomb in his hand while trying to throw a new bomb on enemy trenches during the collisions. Then he was died in Şahindere Field Hospital, where he was brought wounded.

Keywords: Lieutenant Mustafa Efendi, 30th Infantry Regiment, Çanakkale War, Zığındere, Şahindere Field Hospital Cemetery